

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Oto Kubeše a soudkyň JUDr. Radky Zahradníkové, Ph.D. a Mgr. Kateřiny Boudníkové ve věci

žalobkyně: **PROFI CREDIT Czech, a.s.**, IČO 618 60 069
sídlem Klimentská 1216/46, 110 00 Praha 1
zastoupená JUDr. Kateřinou Perthenovou, advokátkou,
sídlem Velké náměstí 135, 500 03 Hradec Králové

proti
žalovanému: **P** ■■■ **Š** ■■■, narozený dne ■■■■■■■■■■
bytem ■■■■■■■■■■, ■■■■■■■■■■

o zaplacení 66 252 Kč s příslušenstvím,

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 7. 12. 2020, č. j. 7 C 67/2020 - 105

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku II. pro částku 19 109,45 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 19 109,45 Kč od 23. 12. 2019 do zaplacení, částku 8 993,46 Kč a úrok ve výši 20 % ročně z částky 45 639,60 Kč od 16. 7. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 118 195 Kč a ve výroku III. potvrzuje.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

Odůvodnění:

1. Rozsudkem uvedeným v záhlaví uložil soud prvního stupně žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 30 112 Kč se zákonným úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 30 112 Kč od 27. 12. 2019 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku (výrok I.). Výrokem II. zamítl žalobu co do požadavku na zaplacení částky 27 147 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 57 259 Kč od 23. 12. 2019 do 26. 12. 2019, zákonným úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 27 147 Kč od 27. 12. 2019 do zaplacení, částky 8 993,46 Kč, úroku ve výši 93,61 % ročně z částky 45 639,60 Kč od 16. 7. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy úrok dosáhne částky 118 195 Kč. Výrokem III. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.
2. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně včasné odvolání, a to proti nákladovému výroku III. a proti zamítavému výroku II. v rozsahu, ve kterém soud nepřiznal částku 2 183,85 Kč představující přirostlý úrok k jistně přepočítaný na 20% p. a. s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 2 183,85 Kč od 23. 12. 2019 do zaplacení, částku 15 527,60 Kč představující rozdíl mezi požadovanou původní dlužnou jistinou úvěru a částkou odpovídající přiznanému bezdůvodnému obohacení s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 15 527,60 Kč od 23. 12. 2019 do zaplacení, částku 998 Kč představující nepřiznané smluvní pokuty podle bodu 6.1 smlouvy spolu s úrokem z prodlení ve výši 10% ročně od 23. 12. 2019 do zaplacení, částku 400 Kč představující nepřiznané náklady vzniklé v souvislosti s prodlením žalovaného dle bodu 6.2 smlouvy spolu s úrokem z prodlení ve výši 10% ročně od 23. 12. 2019 do zaplacení, částku 8 993,46 Kč představující smluvní pokutu podle bodu 6.5 smlouvy a úrok ve výši 20 % ročně z částky 45 639,60 Kč od 16. 7. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 118 195 Kč. Odvolání nebylo podáno v rozsahu převyšujícím sjednaný úrok 20% p. a. Namítala, že úvěruschopnost žalovaného řádně posoudila a to na základě porovnání příjmů a výdajů žalovaného, ze kterého zjistila pravidelný měsíční příjem žalovaného ve výši 20 000 Kč a výdaje žalovaného, které zahrnují životní minimum ve výši 3 410 Kč a náklady na bydlení ve výši 1 000 Kč. Na základě tohoto porovnání zjistila disponibilní zdroje žalovaného ve výši 14 590 Kč měsíčně. Provedla rovněž lustraci v databázi SOLUS a NRKI. Namítla proto, že závěr soudu prvního stupně, že je smlouva o úvěru neplatná, tak nemůže obstát. Nemůže obstát ani z toho důvodu, že i kdyby nebyla úvěruschopnost řádně posouzena, zákon nedává možnost soudu měnit zákonem stanovenou relativní neplatnost za neplatnost absolutní. Požadovaný úrok ve výši 20% by tak měl být s ohledem na svoji nízkou výši přiznán. Dále žalobkyně poukázala na ustanovení § 3002 o. z., podle kterého, i pokud by bylo nahlíženo na vztah mezi účastníky jako na bezdůvodné obohacení, měla by žalobkyně nárok na obvyklý úrok jakožto náhradu za užívání finančních prostředků. Bezdůvodné obohacení bylo navíc vypočteno nesprávně, když podle názoru vyjádřeného v rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 8. 7. 2020, č. j. 75 Co 71/2020 - 84, nelze ve smyslu ustanovení § 2993 věty druhé o. z. provádět celkové vypořádání neplatné smlouvy, tedy včetně plnění poskytnutých žalovaným, oproti předchozí právní úpravě, která při vrácení vzájemných plnění aktivitu žalovaného nevyžadovala. Žalobkyni proto měla být přiznána částka 45 639,60 Kč. Žalobkyně tak navrhla, aby odvolací soud změnil výrok II. napadeného rozsudku tak, že žalobkyni přizná částku 19 109,45 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 19 109,45 Kč od 23. 12. 2019 do zaplacení, částku 8 993,46 Kč a úrok ve výši 20 % ročně z částky 45 639,60 Kč od 16. 7. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 118 195 Kč. Dále navrhla, aby byl žalovaný povinen zaplatit žalobkyni plnou náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně i odvolacího řízení.

3. Rozsudek soudu prvního stupně nabyt právní moci ve výroku I. v rozsahu, ve kterém soud prvního stupně zamítl žalobu, aby byl žalovaný uznán povinným zaplatit žalobkyni částku 8 037,55 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 8 037,55 Kč od 23. 12. 2019 do zaplacení a úrok ve výši 73,61 % ročně z částky 45 639,60 Kč od 16. 7. 2019 do zaplacení, neboť v tomto rozsahu rozsudek soudu prvního stupně nebyl odvoláním žalobkyně dotčen.
4. Krajský soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které mu předcházelo, v intencích ustanovení § 212 věty první o. s. ř. v odvoláním napadené části výroku II. a ve výroku III. podle ustanovení § 212a odst. 1, 5, 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobkyně není důvodné.
5. Z obsahu spisu odvolací soud zjistil, že dne 27. 12. 2019 žalobkyně podala proti žalovanému žalobu na zaplacení částky 66 252 Kč s příslušenstvím. Svůj nárok odůvodnila tím, že dne 20. 11. 2018 uzavřela s žalovaným smlouvu o úvěru, na jejímž základě byla žalovanému poskytnuta částka 52 000 Kč. Žalovaný se zavázal poskytnuté finanční prostředky žalobkyni vrátit společně s úrokem ve výši 146,29% ročně v 18 měsíčních splátkách po 5 472 Kč splatných vždy k 10. dni v měsíci počínaje měsícem lednem 2019. Oznámení o schválení úvěru bylo žalovanému zasláno poštou na dodejku. Žalobkyně prověřila platební schopnost žalovaného na základě dokladů a informací získaných od žalovaného a z databází SOLUS a NRKI. Žalovaný na umoření úvěru zaplatil 4 splátky v celkové výši 21 888 Kč. Jelikož se žalovaný dostal do prodlení s úhradou 5. splátky, byl celý úvěr zesplatněn k datu 14. 7. 2019. K tomuto dni přirostly i úroky k nesplacené jistině. Po datu zesplatnění neuhradil žalovaný na umoření dluhu ničeho. Žalobkyně tak požadovala novou dlužnou jistinu včetně úroku přirostlého ke dni zesplatnění ve výši 55 861,09 Kč, smluvní pokutu ve výši 998 Kč, která se skládala ze dvou smluvních pokut po 499 Kč, každá za prodlení se splátkou č. 5. a 6. a náhradu nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením žalovaného se splátkou č. 5. a 6. ve výši 400 Kč za prodlení delší 15 dnů s každou splátkou. Dle smlouvy byla žalobkyně dále oprávněna požadovat smluvní pokutu v případě zesplatnění úvěru ve výši 0,1% denně z dlužné jistiny a přirostlých úroků. Proto žalobkyně dále požadovala smluvní pokutu od 16. 7. 2019 do zaplacení v celkové výši 8 993,46 Kč. Dále žalobkyně požadovala úrok z úvěru ve výši 93,61% ročně z částky odpovídající zbývajícím dlužné původní jistině úvěru, tj. z částky 45 639,60 Kč od 16. 7. 2019 do zaplacení.
6. Žalovaný se k podané žalobě nevyjádřil.
7. Soud prvního stupně provedl dokazování listinami, a to návrhem na uzavření smlouvy z 20. 11. 2018 spolu s předmluvním formulářem z téhož data, hodnocením klienta, pracovní smlouvou, vyúčtováním mzdy za září a říjen 2018, dokladem o výplatě mzdy, oznámením o schválení úvěru z 22. 11. 2018, dokladem o vyplacení úvěru, výpisem z registru NRKI a SOLUS, oznámením o zesplatnění ze dne 14. 7. 2019, výzvami k úhradě z 11. 7. 2019 a ze dne 10. 6. 2019, předžalobní výzvou, vyjádřením znalce Mgr. Z. [REDAKCE] Č. [REDAKCE] Ph.D., MBA k problematice úročení pohledávek bez uvedeného data, ze kterých zjistil, že dne 28. 5. 2018 žalovaný požádal žalobkyni o poskytnutí úvěru a zároveň vyplnil formulář hodnocení klienta. Žalobkyně pak provedla šetření v databázích SOLUS a NRKI a vytvořila bodové hodnocení dlužníka NRKI s příznakem 14, tedy, že se jedná o nového klienta. Z hodnocení klienta zjistil, že pravidelný měsíční příjem žalovaného činí 20 000 Kč a výdaje žalovaného zahrnují životní minimum ve výši 3 410 Kč a náklady na bydlení u rodičů ve výši 1 000 Kč. Žalovaný dále v hodnocení klienta uvedl, že je svobodný a že je zaměstnaný na dobu určitou u [REDAKCE]. Žalobkyně úvěr schválila a finanční částku 52 000 Kč poukázala žalovanému. Žalovaný se ve smlouvě o úvěru zavázal úvěr splácet s úrokovou sazbou 146,29% v 18 splátkách po 5 472 Kč počínaje lednem 2019. Na umoření úvěru zaplatil žalovaný 4 splátky v celkové výši 21 888 Kč. V důsledku prodlení se splácením byl minimálně ve dvou případech upomínán s tím, že mu hrozí zesplatnění úvěru, k čemuž následně došlo dne 14. 7. 2019.

Po datu zesplatnění neuhradil žalovaný na umoření dluhu ničeho. Žalobkyně následně žalovanému zaslala předžalobní výzvu k plnění.

8. Soud prvního stupně zjištěný skutkový stav posoudil podle ustanovení podle § 2395 o. z., § 588 o. z., § 86 odst. 1, 2 ve spojení s § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Dovodil, že žalobkyně zkoumala úvěruschopnost žalovaného zcela nedostatečně a pouze formálně. Pokud jde o výdajové poměry žalovaného, pak tyto výdaje žalobkyně vůbec nezkontrolovala, neboť vyšla pouze z jednostranných tvrzení žalovaného, které nebyly ničím podloženy. Vzhledem k tomu, že žalobkyně řádně nezkontrolovala výdajové poměry žalovaného, nemohla mít tak přehled o jeho reálných výdajích, tudíž nemohla učinit spolehlivý závěr o částce, která žalovanému skutečně zbývá po úhradě všech jeho výdajů. Neměla-li žalobkyně tento reálný přehled, pak je nutno uzavřít, že výdaje a příjmy žalovaného nemohla s odbornou péčí posoudit. Žalobkyně se spokojila pouze s jednostranným a ničím nedoloženým prohlášením žalovaného, že jeho měsíční výdaje činí toliko 4 410 Kč. Žalobkyni tak již v této souvislosti muselo být zřejmé, že tvrzené měsíční výdaje (4 410 Kč) zaměstnaného člověka nemohou být úplné a reálné výdaje jsou nepochybně mnohem vyšší. Žalobkyně tedy poskytla úvěr i přes to, že neměla žádné informace (natožpak doložené informace) o skutečných výdajích žalovaného. Proto smlouvu o úvěru č. [REDAKCE] soud prvního stupně posoudil jako neplatnou. Protože je smlouva o úvěru neplatná, že žalovaný povinen uhradit žalobkyni toliko částku, která mu byla poskytnuta na základě neplatné smlouvy (§ 2991 o. z.) a kterou dosud nesplatil. Žalovanému byla takto poskytnuta částka 52 000 Kč, kdy žalovaný dosud žalobkyni z této částky uhradil částku 21 888 Kč. Žalovaný se tak na úkor žalobkyně bezdůvodně obohatil a je povinen plnění v rozsahu bezdůvodného obohacení žalobkyni také vrátit. Výše bezdůvodného obohacení na straně žalovaného činí 30 112 Kč (52 000 Kč – 21 888 Kč). Soud prvního stupně proto žalobě vyhověl toliko do částky 30 112 Kč, kdy rovněž uložil žalovanému zaplatit žalobkyni zákonný úrok z prodlení, kdy úrok z prodlení v předmětném období činil 10 % ročně. Lhůtu k plnění soud prvního stupně určil s odkazem na § 160 odst. 1 o. s. ř. Ve zbytku soud prvního stupně žalobu zamítl. O nákladech řízení soud prvního stupně rozhodl podle § 142 odst. 2 na konci věty o. s. ř.
9. Při přezkumu napadeného rozsudku odvolací soud vycházel ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn soudem prvního stupně, který k němu dospěl na základě správně provedeného dokazování. I odvolací soud má tak za prokázané, že žalobkyně dne 20. 11. 2018 uzavřela s žalovaným smlouvu o úvěru, podle níž se žalobkyně zavázala poskytnout žalovanému částku 52 000 Kč a žalovaný se zavázal tuto částku vrátit v 18 měsíčních splátkách po 5 472 Kč splatných vždy k 10. dni v měsíci počínaje dnem 1. 1. 2019. Úvěr byl následně žalovanému poskytnut. V době uzavření smlouvy pobíral mzdu od [REDAKCE] ve výši 20 000 Kč, u něhož byl zaměstnán v pracovním poměru na dobu určitou.
10. Podle § 2395 o. z. smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.
11. Podle § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., zákona o spotřebitelském úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet. Podle odstavce 2 téhož ustanovení poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského

úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů. Hodnotu majetku přitom zohledňuje tehdy, jestliže ze smlouvy o spotřebitelském úvěru vyplývá, že spotřebitelský úvěr má být částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami, nebo jestliže z finanční situace spotřebitele vyplývá, že bude schopen splácet spotřebitelský úvěr bez ohledu na své příjmy.

12. Podle § 75 zákona o spotřebitelském úvěru je poskytovatel povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí. Podle § 76 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel jedná čestně, transparentně a zohledňuje práva a zájmy spotřebitele.
13. Podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelského úvěru poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.
14. Soud prvního stupně správně posoudil smlouvu o úvěru podle ustanovení § 2395 o. z. a s ohledem na její spotřebitelský charakter i podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru ve znění pozdějších předpisů, účinného od 1. 12. 2016 s ohledem na to, že předmětná smlouva o úvěru byla uzavřena 20. 11. 2018.
15. Odvolací soud má ve shodě se soudem prvního stupně za to, že obdobně jako za předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, platné a účinné do 30. 11. 2016, je namístě se i nyní za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, z úřední povinnosti soudu se zabývat (i bez námítky žalovaného) v případě spotřebitelské smlouvy o úvěru předně otázkou, zda ze strany žalobkyně jakožto poskytovatele úvěru byla před vlastním uzavřením smlouvy splněna jeho zákonná povinnost zkoumat s odbornou péčí úvěruschopnost spotřebitele (žalovaného).
16. Je nutné připomenout, že povinnost věřitele zkoumat schopnost spotřebitele splácet sjednávaný úvěr je v zákoně stanovena nikoliv pouze na ochranu zadlužujícího se spotřebitele, ale současně též na ochranu dotčeného věřitele (v jehož prospěch je, aby spotřebitel, jenž se vůči němu úvěrově zavazuje, byl skutečně schopen svým závazkům dostát), i na ochranu všech dalších (i potenciálních) věřitelů dotčeného dlužníka, u nichž by řádné splácení jejich pohledávek daným spotřebitelem v případě jeho předlužení (další závazky), mohlo být ohroženo.
17. Zakotvením ustanovení § 86 zákona o spotřebitelském úvěru do právního řádu došlo k implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, podle níž musí věřitel před uzavřením smlouvy posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr (článek 8).
18. Pokud jde o zkoumání úvěruschopnosti žalovaného, provedla žalobkyně lustraci klienta v registru SOLUS a v nebankovním registru klientských informací (NRKI). Dle posledně uvedeného výpisu z nebankovního registru klientských informací byl žalovanému přidělen příznak 14, tedy, že se jedná o nového klienta. Vedle toho žalobkyně v rámci daného zkoumání provedla hodnocení klienta, v němž žalobkyně uvedla, že pravidelný měsíční příjem žalovaného činí 20 000 Kč a výdaje žalovaného zahrnují životní minimum ve výši 3 410 Kč a náklady na bydlení ve výši 1 000 Kč. V době uzavření smlouvy byl žalovaný zaměstnán u [REDAKCE] na dobu určitou. Konkrétní pravidelné měsíční výdaje vyjma nákladů na bydlení k blíže neurčenému účelu ve výši 1 000 Kč však neuvedla. Přitom sama částka 1 000 Kč na bydlení zcela zjevně neodpovídá obvyklým výdajům na bydlení, byť na bydlení u rodičů včetně poplatků za služby poskytované v souvislosti s bydlením. Žalobkyně si nevyžádala výpisy z účtu, ze kterých by bylo patrné, jaké konkrétní výdaje na bydlení a na služby spojené s bydlením žalovaný vynakládá a kolik činí další pravidelné měsíční výdaje žalovaného. Žalobkyně tak výdaje žalovaného blíže

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

nezkoumala. Nezkoumala tedy, zda opravdu žalovaný bydlí u rodičů, jaké konkrétní výdaje vynakládá na poplatky za služby poskytované v souvislosti s bydlením (voda, elektřina, příp. plyn), které lze doložit poměrně snadno (např. výpisem z účtu). Žalobkyní nebyly zkoumány ani další běžné měsíční výdaje žalovaného jako např. na jízdné, platby mobilnímu operátorovi, záliby, ošacení, atd. Za tímto účelem si žalobkyně ani nevyžádala úplný výpis z běžného účtu žalovaného, nýbrž pouze částečný výpis dokládající výplatu mzdy na účet. Částce, kterou musí mít jednotlivec měsíčně na účtu za účelem uspokojování každodenních životních potřeb, přitom odpovídá spíše než životní minimum nezabavitelná částka stanovená nařízením vlády č. 595/2006 Sb. představující základní částku, která nesmí být podle § 278 o. s. ř. sražena povinnému z měsíční mzdy a která je rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu. Nezabavitelná částka činila v roce 2018 (dle data uzavření smlouvy o úvěru) 6225,33 Kč. Po odečtení částky 6225,33 Kč, rezervy ve výši 1 000 Kč a částky 8 000 Kč minimálně vynakládané na bydlení odlišné od bydlení ve vlastní nemovitosti od měsíčního příjmu žalovaného ve výši 20 000 Kč, by žalovanému zůstala částka 4 774,67 Kč, která by ani nepokryla sjednanou výši splátky úvěru poskytnutého žalobkyní ve výši 5 472 Kč. Žalobkyně si tedy vystačila jen s potvrzením zaměstnavatele o výši příjmu, navíc u osoby, která měla sjednaný pracovní poměr na dobu určitou. Neověření výdajů uváděných ze strany žalovaného žalobkyní tak implikuje snahu o formální vykázání úvěruschopnosti spotřebitele, aniž by však byla patrná snaha o zjištění a posouzení reálné situace klienta za účelem optimalizace poměru příjmů a výdajů žalovaného tak, aby na požadovaný úvěr dosáhl.

19. Odvolací soud tak má s ohledem na popsany skutkový stav věci za to, že v daném případě nelze mít za splněnou povinnost žalobkyně řádně (s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost žalovaného jako spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací, resp. v daném případě i z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Daná povinnost posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr je ukládána poskytovateli (žalobkyni), a to pod sankcí neplatnosti smlouvy v případě, že tak poskytovatel neučiní. Úvěr má být navíc poskytnut jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že zde „nejdou důvodné pochybnosti“ o schopnosti spotřebitele splácet sjednané splátky. Tím poskytovatel úvěru plní i svou obecnou povinnost jednat čestně, transparentně a zohlednit (též) práva a zájmy spotřebitele. To nepochybně žalobkyně nesplnila.
20. Z ustálené judikatury Krajského soudu v Praze (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2020 sp. zn. 22 Co 5/2020, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2020 sp. zn. 22 Co 53/2020, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 sp. zn. 27 Co 143/2019) plyne, že pouze jazykový výklad právní úpravy účinné od 1. 12. 2016 a obsažené v ustanovení § 86 a § 87 zákona č. 257/2016 Sb. by (zejména vzhledem k druhé větě § 87 odst. 1) mohl nasvědčovat, že touto změnou došlo ke změně zákonného důsledku porušení kontinuálně stanovené povinnosti poskytovatele úvěru v tom směru, že jím bude nikoli absolutní, ale pouhá relativní neplatnost dotčené smlouvy, kterou, jako takovou, by měl soud zkoumat pouze k námitce spotřebitele.
21. Při výkladu a aplikaci právních předpisů však nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ale je v něm třeba vždy nalézat i zásady uznávané demokratickými právními státy (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 523/07). Mezi tyto náleží i zásada rovnosti a s ní související zásada ochrany slabší strany, jejímž projevem je i ochrana spotřebitele, vtělená do zvláštní úpravy spotřebitelských vztahů, která usměrňuje v oblasti soukromého práva uplatnění obecné zásady autonomie vůle. Nelze tedy, jak mj. poukazuje ve svém odvolání žalobkyně, vycházet pouze z toho, že žalovaný smlouvu uzavřel, a pokud mu podmínky smlouvy nevyhovovaly, nemusel ji s žalobkyní uzavírat. Nelze současně tolerovat systematické porušování či obcházení zákona ze strany poskytovatelů jen s poukazem na zásadu pacta sunt servanda s tím, že spotřebitel přístup poskytovatele na připraveném formuláři

odsouhlasil. K výkladu právních norem Ústavní soud již v usnesení svého pléna ze dne 3. 4. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 92/06, zdůraznil, že „Obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku; povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad“ (srov. též nález sp. zn. Pl. ÚS 21/96). Jinými slovy, soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy řešily s maximální mírou racionality. Jestliže interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, zakládajícím neodůvodněnou nerovnost mezi subjekty, je na místě použít další výkladové metody, jako je metoda výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).

22. Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, jímž se v této věci právní vztahy řídí, vychází ze zásady rovnosti stran, kdy fakticky nerovné postavení spotřebitele ve vztahu s podnikatelem je dorovnáváno dotčenou právní úpravou směřující k vyvážení této faktické nerovnosti, projevující se ochranou slabší strany. Při jeho výkladu je třeba si uvědomit, že spotřebitel je skutečně slabší stranou, a je tak vůči poskytovateli při uzavírání smlouvy znevýhodněn. Nemá na rozdíl od poskytovatelů před uzavřením smlouvy znalost oboru, dostatek profesionálních zkušeností, právní poradenství, účinný marketing, ekonomickou sílu, nemá možnost stanovovat si smluvní podmínky, když smlouvy bývají uzavírány jako adhezní, apod. Současně již z podstaty věci si peněžní prostředky ze spotřebitelského úvěru nejčastěji obstarávají takové osoby, které volných peněžních prostředků zpravidla nemají mnoho nazbyt, nebo je dokonce zcela postrádají, a jejich cílem je úvěr (někdy za každou cenu) získat. Svou schopnost úvěr splácet pak subjektivně často přeceňují a naopak podceňují rizika s jeho vzetím spojená. Také proto je zákonem povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele před uzavřením smlouvy ukládána nikoli spotřebiteli samotnému, ale poskytovateli, od něhož se očekává, že k tomuto přistoupí jakožto profesionál v daném oboru s náležitou odbornou péčí a objektivitou. Pro naznačené nerovné postavení smluvních stran je tedy na místě tuto nerovnováhu účinně v případě sporu vyvažovat. Relativní neplatnost jako následek porušení právní úpravy na ochranu spotřebitele toto účinné vyvažování znemožňuje, ba naopak by se v jejím důsledku stala pouze relativní i celá zákonem stanovená ochrana spotřebitele jako taková. Bez toho, aniž by soud sám ex offo mohl přihlédnout k tomu, zda poskytovatel dostal své zákonné povinnosti, či zda naopak nastaly zákonné důsledky jejího porušení v podobě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, je ochrana spotřebitele touto úpravou zamýšlená pouze iluzorní (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
23. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu. Již v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10, bylo zdůrazněno, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe Ústavní soud jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (viz bod 41. citovaného rozhodnutí).
24. Odvolací soud má tak za to, že rovněž v případě ustanovení § 86 a 87 zákona o spotřebitelském úvěru by použití pouze gramatického výkladu, jenž by v případě porušení povinnosti poskytovatele úvěru zkoumat (posoudit) úvěruschopnost spotřebitele dovozoval pouhou relativní neplatnost následně uzavřené smlouvy, jednak znamenalo popření smyslu a účelu zákonné povinnosti zkoumání úvěruschopnosti vůbec, a jednak vedlo k výraznému snížení ochrany spotřebitele jako

slabší strany, závislé nyní jen na jeho vlastní aktivitě. To ovšem nepochybně nebylo záměrem zákonodárce.

25. Je nutné též poukázat na důvodovou zprávu k zákonu č. 257/2016 Sb., ve které je v souvislosti s úpravou posuzování úvěruschopnosti uvedeno: „stanoví se najisto, že věřitel smí poskytnout spotřebiteli spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud výsledek posouzení úvěruschopnosti napovídá, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet. Jedná se o posílení principu zodpovědného úvěrování a posílení ochrany spotřebitele před praktikami vyskytujícími se na úvěrovém trhu, kdy jsou úvěry poskytovány nikoli s cílem jejich splacení, nýbrž s cílem dosáhnout zisku realizací zajištění poskytnutého spotřebitelem, přičemž věřitel předem počítá s možností, že dlužník nebude pravděpodobně schopen poskytnutý úvěr splácet.“ Z povahy věci, a rovněž s přihlédnutím k citované důvodové zprávě, smyslem institutu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru je vyhnout se situacím, kdy by úvěr byl poskytnut i osobám, u nichž by bylo lze důvodně pochybovat o tom, že budou schopny úvěr splácet. Účelem této úpravy je tedy především předejít případnému nezvladatelnému zadlužování těch spotřebitelů, kteří by mohli skončit ve spirále dluhů, předlužení a insolvence se všemi negativními důsledky s tím spojenými, včetně pádu spotřebitele a všech osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů, jejich přechodu do šedé ekonomiky atd., jak se nezřídku u narůstajícího počtu dlužníků stává. V současné době jsou již nadto zřejmé negativní celospolečenské dopady ponechání vývoje spotřebitelských vztahů pouze na nikterak neomezené smluvní volnosti. Tyto celospolečenské souvislosti negativních sociálních důsledků předlužení spotřebitele s (prevenční) povinností posouzení úvěruschopnosti byly zmiňovány mj. i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018. V uvedené právní úpravě se proto projevuje zájem na zachování veřejného pořádku, neboť uvedená pravidla a hodnoty jsou takového celospolečenského významu, že jejich porušení nelze akceptovat a právní jednání zjevně narušující veřejný pořádek má za následek jeho absolutní neplatnost, ke které soud přihlíží i bez námítky (§ 588 o. z.).
26. Pokud tedy záměrem zákonodárce v nové právní úpravě nebylo oslabení ochrany spotřebitele, ale naopak její posílení, není logický výklad změněné právní úpravy tak, že dosavadní následek neplnění povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele spočívající v absolutní neplatnosti smlouvy bude napříště posuzován již jen jako pouhá neplatnost relativní. Tento výklad činí ochranu spotřebitele podmíněnou vznesením námítky neplatnosti ze strany spotřebitele (navíc jen v omezené lhůtě), čímž ji relativizuje a zjevně oslabuje. Není tak v souladu nejen s uvedeným smyslem a účelem dané úpravy, ale ani v souladu s výkladem historickým, beroucím v potaz zásady, standardy a trendy v ochraně spotřebitele, včetně soudní judikatury, ale naopak dosavadní vývoj v této oblasti práva vrací o mnoho let zpět (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
27. Současně, pokud má právní úprava za cíl „posílení principu zodpovědného úvěrování“, je zřejmé, že věřitel musí být touto úpravou dostatečně efektivně motivován k řádnému plnění svých povinností, a to případně i stanovením účinných sankcí, a to i soukromoprávních. Pouhá relativní neplatnost (která s přihlédnutím ke své povaze nemusí být ani přes soudní projednání věci uplatněna a takto zohledněna), na rozdíl od neplatnosti absolutní, takovou účinnou sankcí zjevně být nemůže. Totéž platí pro případné veřejnoprávní sankce (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
28. Uvedenou interpretaci potvrzuje i rozsudek SDEU ve věci C-679/18, OPR-Finance, k předběžné otázce vznesené Okresním soudem v Ostravě právě k předmětné právní úpravě zákona o spotřebitelském úvěru, a shodné stanovisko v obdobné věci C-616/18, Cofidis. Soudní dvůr EU ve věci OPR-Finance uzavřel, že „články 8 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

Rady 87/102/EHS musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu ukládají, aby z úřední povinnosti zkoumal, zda došlo k porušení předsmmluvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 této směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a vyvodil důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky tohoto článku 23. Články 8 a 23 směrnice 2008/48 musí být rovněž vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní úpravě, podle níž se sankce za porušení předsmmluvní povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, tj. neplatnost úvěrové smlouvy ve spojení s povinností tohoto spotřebitele vrátit věřiteli poskytnutou jistinu v době přiměřené jeho možnostem, uplatní pouze za podmínky, že spotřebitel tuto neplatnost namítne, a to v tříleté promlčecí době.“

29. Možnost, aby soud sám rozhodl o nepoužití ustanovení vnitrostátního práva, jež by bylo v rozporu s právem Evropských společenství (tedy i o případném rozhodnutí contra legem) byla připuštěna i v již zmíněném usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 (srov. bod 34. a 35. uvedeného usnesení Ústavního soudu). Tehdy byla řešena právě otázka relativní neplatnosti, a to v ustanovení § 55 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. ve znění do 31. 7. 2010.
30. Výklad předmětného ustanovení § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovíciho důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, aby respektoval smysl a účel daného ustanovení (teleologický výklad), kontinuitu (historický výklad) a dosavadní vývojové trendy v dané právní oblasti (výklad z judikatury), a aby se současně jednalo o výklad eurokonformní, tak nepřipouští, aby důsledkem uvedeného porušení povinnosti věřitele (poskytovatele úvěru) byla pouhá relativní neplatnost. Zákonem stanovenou neplatnost, k níž v důsledku daného porušení dochází, je nutno chápat jako absolutní, k níž musí soud přihlídnout již z úřední povinnosti (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
31. Veřejnoprávní souvislosti porušení povinnosti poskytovatele úvěru dostatečně zjišťovat poměry spotřebitele (kdy se poskytovatel dopouští správního deliktu, pokud nepostupuje řádně) byly nedávno připomenuty i v nálezů Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. US 4129/18. V uvedeném nálezů dokonce Ústavní soud při zdůrazněném významu a důležitosti předmětné povinnosti poskytovatele zabývat se úvěruschopností spotřebitele dospěl k závěru, že „Nezkoumá-li obecný soud, zda úvěrující při poskytnutí spotřebitelského úvěru prověřil schopnost úvěrovaného plánovaný úvěr splatit, zasáhne tím do základního práva spotřebitele na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“ Rovněž aktuální judikatura Ústavního soudu tak stojí na tom, že by obecné soudy „měly poskytovatele úvěrů vést k přesvědčivému zkoumání toho, zda (budoucí) dlužník nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit.“
32. Odvolací soud má tedy s ohledem na vše shora uvedené za to, že v ustanovení § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovenou neplatnost smlouvy jakožto důsledek porušení povinnosti poskytovatele (řádně a s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost spotřebitele je nutno vykládat za použití ustanovení § 588 o. z. jako neplatnost absolutní, když dané porušení povinnosti poskytovatele odporuje zákonu a současně (zejména pro uvedené širší možné dopady porušení této povinnosti) zjevně narušuje veřejný pořádek. Soud je proto povinen zabývat se uvedenou otázkou i bez návrhu žalovaného spotřebitele. Odvolací námitka žalobkyně, že „zákon nedává možnost soudu měnit zákonem stanovenou relativní neplatnost za neplatnost absolutní“, tak není důvodná.
33. V dané věci, jak bylo popsáno výše, žalobkyně svou povinnost posoudit úvěruschopnost žalovaného řádně nesplnila. Jak bylo odvolacím soudem zjištěno, žalobkyně si od žalovaného vyžádala pouze potvrzení od zaměstnavatele o výši pracovního příjmu a informaci o výplatě příjmu na účet, tedy listiny dokládající pouze jeho příjem, nicméně podstatné výdaje žalovaného nebyly nijak blíže zjišťovány a ověřovány. Součástí odborné péče poskytovatele úvěru je však i taková

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, čj. 1 As 30/2015-39, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3225/2015, použitelný i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.). Pouhé vyhodnocení klienta v registru SOLUS a NRKI, aniž je zřejmé, na základě čeho a jak bylo hodnocení získáno, nelze považovat za zákonem vyžadované posouzení s odbornou péčí „na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací“. V souladu se shora citovaným ustanovením § 86 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel předmětné posouzení činí zejména na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele, a dále způsobu plnění dosavadních dluhů. K tomuto porovnání však reálně vzhledem k nedostatku jakýchkoli podkladů k výdajům žalovaného v daném případě nemohlo dojít. Obezřetnost a důslednost žalobkyně při daném posuzování tak byla na místě zejména s ohledem na pracovní poměr žalovaného sjednaný na dobu určitou.

34. Pro úplnost odvolací soud dodává, že další argumentace obsažená v odvolání žalobkyně vztahující se k otázce výše obvyklých úroků zejména v nebankovní sféře a s touto otázkou související úvahy žalobkyně o právním posouzení věci, byla odvolacím soudem shledána vzhledem ke shora popsánému důvodu absolutní neplatnosti předmětné úvěrové smlouvy, jako bezpředmětná.
35. Odvolací soud tak shrnuje, že neprokázala-li žalobkyně, že při sjednávání smlouvy o spotřebitelském úvěru byla splněna zákonná povinnost posoudit úvěruschopnost žalovaného dlužníka, souhlasí se soudem prvního stupně, že na předmětnou smlouvu je třeba hledět jako na absolutně neplatnou (§ 87 odst. 1 věta první zákona o spotřebitelském úvěru ve spojení s ustanovením § 588 o. z.). Za stavu, kdy mezi účastníky nebyl sjednán platný závazek, se při vypořádání vztahu mezi nimi na místo obecných ustanovení o bezdůvodném obohacení uplatní speciální ustanovení § 87 odst. 1 věty poslední zákona č. 257/2016 Sb., podle kterého vzniká žalobkyni vůči žalovanému pouze nárok na vrácení poskytnuté jistiny a na nic jiného. Proto lze odmítnout námitku žalobkyně, že má nárok na obvyklý úrok, jakožto náhradu za užívání finančních prostředků. Uvedený způsob vypořádání neplatného závazku pak dle odvolacího soudu neumožňuje jiný postup, než že se vůči této jistině musí započítat částky, které žalovaný žalobkyni na neplatný závazek již zaplatil. Žalobkyni tak nad rámec částky jí přiznané výrokem I. napadeného rozsudku nic nepřisluší.
36. Nepochybil-li soud prvního stupně ani ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (zde odvolací soud odkazuje na odůvodnění tohoto výroku v napadeném rozsudku), tak odvolací soud s poukazem na výše uvedené, rozsudek soudu prvního stupně v napadené části výroku II. a ve výroku III. potvrdil (§ 219 o. s. ř.) tak, jak uvedeno ve výroku I. tohoto rozsudku.
37. O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto za použití ustanovení § 224 odst. 1 o. s. ř. v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 věty před středníkem o. s. ř. podle ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř., když v odvolacím řízení úspěšnému žalovanému žádné náklady této fáze řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání do dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu České republiky v Brně prostřednictvím Okresního soudu v Mladé Boleslavi, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

Praha 18. května 2021

JUDr. Oto Kubeš v. r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová